

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ

"Затверджую"

В.о. проректор з науково-педагогічної

проф.

Шмакова І.П.

" _____ 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

2-го року очного циклу інтернатури
за фахом "ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ"

Тривалість навчання - 6 місяців

Лекції	42
Семінари	172
Практичні заняття	546
Державна атестація	20
<hr/>	
Разом годин	780

ОДЕСА

Робоча програма складена на підставі типового навчального плану та уніфікованої програми спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності "Внутрішні хвороби", затверджених Координаційною науково-методичною Радою післядипломної освіти лікарів і провізорів при Департаменті роботи з персоналом, освіти та науки МОЗ України від 30 травня 2013 р.

Програма обговорена і затверджена на методичному засіданні кафедри від
" 27 " 08 2021 р., протокол № 1

Зав. каф. сімейної медицини,
професорка

Величко В.І.

Програма затверджена методичною комісією по післядипломному навчанню
" 07 " 09 2021 р. протокол № 1

Декан факультету
післядипломної підготовки,
д.мед.н.

Шевченко-Бітенський К.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Первинна спеціалізація (інтернатура) є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників усіх факультетів вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти III—IV рівнів акредитації незалежно від підпорядкування та форм власності, яка закінчується присвоєнням кваліфікації лікаря-спеціаліста з певного профілю.

Метою інтернатури є підвищення рівня практичної підготовки випускників вищих медичних (фармацевтичних) закладів освіти III-IV рівнів акредитації, факультетів університетів, їх професійна адаптація до самостійної лікарської діяльності.

Основним завданням інтернатури із спеціальності «Внутрішні хвороби» є набуття знань, професійних умінь і навичок за кваліфікаційною характеристикою лікаря-спеціаліста-терапевта.

Інтернатура проводиться в очно-заочній формі в закладах медичної післядипломної освіти, на факультетах післядипломної освіти ВНЗ III-IV рівнів акредитації, а також в базових установах закладів охорони здоров'я. В якості клінічних установ очного навчання використовуються, крім стаціонарних, і заклади амбулаторної допомоги.

Під час навчання в інтернатурі лікарі-інтерни можуть одночасно навчатися в магістратурі із спеціальності «Внутрішні хвороби». Навчання в магістратурі проводиться на тій же кафедрі вищого закладу освіти, на якій лікар-інтерн проходить очну форму навчання в інтернатурі. Вступ до магістратури та навчання в ній регламентуються відповідними директивними документами.

Підготовка лікарів-інтернів проводиться за індивідуальними навчальними планами, які розробляються на підставі типового (робочого) навчального плану і уніфікованої програми інтернатури.

Типовим навчальним планом підготовки лікаря-інтерна за спеціальністю «Внутрішні хвороби» упродовж 2 років (22 місяці) передбачено: 6 місяців (з вересня по лютий) упродовж першого року і 5 місяців (з лютого по червень) упродовж другого року навчання на кафедрі терапії і на суміжних кафедрах (разом 11 місяців - 1716 годин). На базах стажування підготовка інтернів буде здійснюватися за перший рік упродовж 5 місяців і за другий рік - відповідно 6 місяців (разом 11 місяців).

Рік навчання	Місяці											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
1 рік	б	б	к	к	к	к	к	к	б	б	б	в
2 рік	б	б	б	б	б	б	к	к	к	к	к	в

Примітки: б — стажування на базі;

к - навчання на профільній та суміжних кафедрах 11 місяців (1716 годин);

в — відпустка.

Даний навчальний план розрахований на 36-годинний робочий тиждень.

Навчальна програма підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Внутрішні хвороби» є нормативним документом, яким визначається зміст навчання в інтернатурі і встановлюються вимоги до обсягу та рівня професійної підготовки фахівців.

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних для лікарів-інтернів-терапевтів для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги хворим і потерпілим.

Програма складається з трьох блоків - «Внутрішні хвороби», «Суміжні дисципліни» та «Додаткові програми», які в свою чергу поділяються на розділи, що складаються з тем дисципліни. Вивчення розділу "Інтенсивна терапія. Невідкладні стани" передбачене на першому році інтернатури, що пов'язано з необхідністю здачі ліцензованого іспиту "Крок-3". Розподіл годин на викладання тем до даного розділу віддається па розгляд ВНЗ.

З метою надання викладанню питань лікування, клінічної фармакології прикладного характеру вони включені окремими темами в розділи плану.

Для виконання даного навчального плану і програми очної частини інтернатури передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття під керівництвом викладача, семінарські заняття.

Кількість годин, відведених на лекційний матеріал становить 5% від загального обсягу навчального часу. Теоретична підготовка передбачає, крім лекцій, активну участь у семінарських заняттях (у т.ч. клінічних розборах-семінарах), науково-практичних, клінічних і патологоанатомічних і конференціях тощо. Проведення науково-практичних конференцій, конференцій молодих вчених та лікарів-інтернів відбувається за рахунок часу, відведеного на викладання розділів, під час проведення яких проводяться (дані заходи).

Основною формою навчання в очній частині інтернатури є практичні заняття (практична лікарська діяльність) під керівництвом викладача. Кількість годин, відведених на практичну підготовку лікарів-інтернів складає приблизно 70% загального навчального часу. Особливий наголос під час занять робиться на засвоєння ' практичних навичок. В переліку практичних навичок передбачено три рівні засвоєння матеріалу: 1-ий рівень (+) - ознайомлення з даними питаннями, 2-й (++) - знання методів та інтерпретації даних при курації хворих, виконання окремих маніпуляцій. 3-й (+++) - уміння самостійно застосовувати набуті знання та навички в обстеженні, діагностиці і лікуванні хворих. Перелік практичних навичок, якими повинен оволодіти лікар-інтерн-терапевт поданий в цій програмі окремо. З метою узагальнення результатів практичної підготовки слід максимально впроваджувати клінічні розбори-семінари.

На додаткові програми виділено 185 годин з включенням викладання

військово-медичної підготовки, медичного права, радіаційної медицини, онкології, інфекційних хвороб, симуляційної медицини, трансплантології, клінічної фармакології.

ВНЗ може змінювати в межах 15% загальну кількість годин, відведених для проведення певних тематичних блоків, а також структурування навчального плану за видами занять (лекції, семінари, практичні заняття). Розподіл викладання тем і розділів за роками навчання може змінюватись при умові відповідного перерозподілу годин.

Як правило, робочий день лікаря-інтерна формується так: практичні заняття(практична лікарська діяльність) - 4 години 42 хвилини, перерва 0,5 годин, семінар (у т.ч. клінічний розбір-семінар) - 2 години. Практична лікарська діяльність включає: ранкову конференцію (підсумки чергувань, обговорення ситуації у відділенні) – 1 година, курацію хворих, ведення медичної документації - 3 години 42 хвилини. В окремих випадках, в залежності від ситуації, потреб регіону розпорядок робочого дня може змінюватись.

Кожен інтерн повинен протягом місяця виконати не менше 24 годин самостійної позааудиторної роботи в умовах клініки, як правило, у вигляді чергувань, результати якої доповідаються і обговорюються на ранкових конференціях.

Самостійна робота інтерна (СРІ) над засвоєнням навчального матеріалу та оволодінням основними практичними навиками має велике значення для формування клінічного мислення майбутнього спеціаліста. Самостійна позааудиторна робота може виконуватися: у клініці (чергування в клініці, курація хворих під керівництвом лікаря-ординатора відділення, участь в проведенні лабораторно-інструментальних обстежень), тренінгових центрах та класах для відпрацювання практичних навичок із застосуванням муляжів, комп'ютерних класах, бібліотеці вищого навчального закладу. Самостійна робота інтерна може складати 15 -30% від практичних занять.

Для визначення початкового рівня знань і практичних навичок на початку першого року навчання на кафедрі проводиться базовий контроль знань, який складається з двох етапів. Перший етап - перевірка рівня оволодіння практичними навичками, який проводиться у відділенні біля ліжка хворого із заповненням відповідних атестаційних листків, другий етап - тестовий контроль, який проводиться у вигляді вирішення тестових завдань чи у вигляді комп'ютерного контролю. Результати базового контролю враховуються при складанні індивідуального плану підготовки в інтернатурі. Викладання кожного розділу дисциплін закінчується перевіркою засвоєння практичних навичок з даної дисципліни.

При завершенні очної частини першого року навчання в інтернатурі на кафедрі вищого закладу освіти проводиться проміжна атестація, що включає в себе тестовий контроль рівня знань та умінь, перевірку професійної практичної підготовки лікаря-інтерна, співбесіду. Практична частина під-

сумкового контролю знань лікарями інтернами може розпочинатись заздалегідь, шляхом їх участі в клінічних, інструментальних, санітарно-епідеміологічних обстеженнях, виробничих процесах тощо у присутності викладача. Лікарі-інтерни, які не атестовані за результатами підсумкового контролю або не з'явилися на нього без поважних причин, зобов'язані пройти підсумковий контроль у терміни, погоджені з деканатом (відділом.) інтернатури, але не пізніше двох місяців від початку нового навчального року. Повторне нескладання підсумкового контролю кваліфікується як невиконання навчального плану. На перших заняттях другої частини очного циклу розглядаються стан виконання індивідуального: навчального плану інтерна, дискусійні та проблемні питання, що виникли під час проходження інтернатури на базах стажування.

По закінченні терміну підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни підлягають атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста із спеціальності «Внутрішні хвороби».

За період навчання в інтернатурі лікар-інтерн повинен скласти ліцензований іспит "Крок-3", що визначено відповідними регламентуючими документами.

Атестація лікарів-інтернів включає в себе: контроль знань та вмінь за комп'ютерними тестуючими програмами, оцінку державною атестаційною комісією володіння практичними навичками, співбесіду чи іншу форму підсумкової оцінки рівня засвоєння навчальної програми інтернатури.

Комп'ютерний контроль знань та вмінь проводиться в комп'ютерному класі кафедри (факультету) вищого закладу освіти за тестовими комп'ютерними програмами, затвердженими Міністерством охорони здоров'я України, в присутності членів державної атестаційної комісії.

При проведенні оцінки володіння практичними навиками лікарі-інтерни підлягають обов'язковому контролю вміння провести обстеження хворого, тлумачити результати допоміжних досліджень, провести диференційний діагноз, виставити клінічний діагноз, призначити лікування конкретному хворому, надати невідкладну допомогу (включаючи проведення серцево-легеневої реанімації на тренажері), вирішити питання експертизи працездатності.

Співбесіда чи інша форма підсумкової оцінки рівня засвоєння навчальної програми інтернатури проводиться з кожним лікарем-інтерном. За результатами співбесіди з урахуванням оцінок попередніх етапів приймається рішення про рівень підготовки лікаря-інтерна і присвоєння йому звання лікаря-спеціаліста.

Проведення атестації та підведення її підсумків регламентуються відповідними директивними документами.

При проходженні заочної частини інтернатури лікар-інтерн підпорядковується адміністрації базової лікувально-профілактичної установи. На нього поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку, права та

пільги, що встановлені для медичних працівників даної установи. Під час проходження інтернатури, при здійсненні функції лікаря, інтерн володіє правами і несе відповідальність за свої вчинки на рівні з іншими лікарями.

Заочна частина інтернатури проводиться на базі терапевтичних чи відповідних спеціалізованих відділень стаціонарних закладів, поліклінік, амбулаторних закладів. Час проходження заочної частини первинної спеціалізації за окремими курсами навчальної програми на базі поліклінічних закладів повинен становити не менше третини часу, відведеного для вивчення курсу. Лікарі-інтерни чергують 2 рази в місяць у стаціонарі під керівництвом відповідального чергового лікаря і звітують про результати чергування на ранкових конференціях, оперативних нарадах у відділенні.

Відповідно до чинного положення про інтернатуру, лікар-інтерн повинен самостійно забезпечувати діагностичний та лікувальний процес під керівництвом безпосереднього керівника.

Навчальний план
очного циклу підготовки лікарів-інтернів 2 року навчання
за спеціальністю “Внутрішні хвороби”

Тривалість навчання – 5 місяців, 780 годин

Код курсу, розділу	Назва курсу, розділу	Кількість годин			
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Всього
	1. Внутрішні хвороби				
01	<i>Організація терапевтичної допомоги населенню</i>	2	26	8	36
02	<i>Хвороби органів дихання та професійні хвороби</i>	12	100	24	136
03	<i>Хвороби серцево-судинної системи</i>	12	122	34	168
05	<i>Хвороби органів травлення</i>	6	110	42	158
08	<i>Хвороби органів кровотворення</i>	4	54	16	74
09	<i>Хвороби ендокринної системи та обміну речовин</i>	4	64	14	82
11	<i>Немедикаментозні методи лікування. Побічна дія ліків.</i>	2	30	18	50
15	<i>Клінічна неврологія, психологія</i>	-	40	10	50
	Всього	42	546	166	754
	<i>Базовий контроль знань</i>	-		6	6
	<i>Державна атестація</i>				20
	ВСЬОГО	42	546	172	780

Перелік лекцій
очного циклу підготовки лікарів-інтернів
2 року навчання за спеціальністю “Внутрішні хвороби”

№	Код	Назва теми	Кількість годин
1	2	3	4
		1. Внутрішні хвороби	42
1.	01.02	Загальні питання організації медичної допомоги населенню України. Принципи роботи лікувально - поліклінічних закладів. Стаціонарна та амбулаторна терапевтична допомога.	2
2.	02.02	Гострі респіраторні захворювання. Клінічна картина та діагностика основних форм і ускладнень. Лікування. Профілактика	2
3.	02.03	Хронічне обструктивне захворювання легень. Класифікація. Критерії бронхіальної обструкції. Програми лікування. Покази до госпіталізації. Реабілітаційна терапія.	4
4.	02.13	Легеневе серце. Легенева гіпертензія. Тромбоемболія легеневої артерії. Критерії діагнозу. Комплексне лікування. Інтенсивна терапія. Профілактика.	2
5.	02.21	Клінічна фармакологія основних груп препаратів, що застосовуються в лікуванні захворювань органів дихання.	4
	03.01 03.02	Методи обстеження при серцево-судинній патології. Значення лабораторних та інструментальних методів обстеження в діагностиці захворювань. Програма обстеження при серцево-судинній патології.	2
6.	03.08	Ішемічна хвороба серця. Класифікація. Стенокардія. Класифікація. Діагностика, диференційна діагностика, лікування. Реабілітація.	2
7.	03.09	Інфаркт міокарда. Етіологія. Класифікація. Клінічна картина/ Атипові форми клінічного перебігу інфаркту міокарду. Діагностика, диференційна діагностика. Ускладнення. Невідкладна допомога. Лікування. Реабілітація.	4
8.	03.21- 03.24	Порушення ритму та провідності серця	4
9.	05.01	Методи обстеження хворих з патологією органів травлення.	2
10.	05.04	Виразкова хвороба. Класифікація. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика. Хвороби оперованого	2

		шлунка. Ускладнення. Невідкладна допомога. Основні методи лікування.	
11.	05.09	Цирози печінки. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Лікування.	2
12.	08.02.	Анемії.	2
13.	08.03	Гемобластози	2
14.	09.04	Цукровий діабет.	2
15.	09.03	Хвороби щитоподібної залози.	2
16.	11.01.	Побічна дія ліків.	2

Перелік практичних занять
очного циклу підготовки лікарів-інтернів
2 року навчання за спеціальністю “Внутрішні хвороби”

№ п/п	Код	Назва теми	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
		1. Внутрішні хвороби	
	01	<i>Організація терапевтичної допомоги населенню</i>	26
1.	01.01	Основи законодавства про охорону здоров'я в Україні. Основні директивні документи, що визначають діяльність органів та установ охорони здоров'я.	4
2.	01.02	Загальні питання організації медичної допомоги населенню України. Принципи роботи лікувально - поліклінічних закладів	2
3.	01.02	Стаціонарна та амбулаторна терапевтична допомога.	2
4.	01.02 01.03	Функціональні обов'язки лікаря-терапевта. Оформлення медичної документації.	2
	01.03	Статистична звітність лікаря-терапевта. Санітарно-освітня робота.	2
5.	01.04	Профілактичні та реабілітаційні державні програми.	2
6.	01.04	Реабілітація терапевтичних хворих.	2
7.	01.05	Денні стаціонари та стаціонари вдома як сучасні форми надання терапевтичної допомоги населенню.	2
8.	01.05	Наступність у роботі підрозділів терапевтичної служби.	2
9.	01.06	Диспансеризація. Планування, аналіз ефективності.	2
10.	01.07	Принципи лікарсько-трудової експертизи. Експертиза тимчасової та постійної втрати працездатності.	2

1	2	3	4
11.	01.08	Стандарти діагностики і лікування. Застосування принципу доказовості у внутрішній медицині.	2
	02	Хвороби органів дихання та професійні хвороби	100
12.	02.01	Методи обстеження хворих з патологією органів дихання. Функціональна діагностика.	4
13.	02.01	Лабораторні та рентгенологічні методи дослідження органів дихання.	4
14.	02.02	Гострі респіраторні захворювання. Клінічна картина та діагностика основних форм і ускладнень.	2
15.	02.02	Гострі респіраторні захворювання. Лікування.	2
	02.02	Гострі респіраторні захворювання. Профілактика грипу та гострих респіраторних вірусних інфекцій.	2
16.	02.03	Хронічне обструктивне захворювання легень. Класифікація. Критерії бронхіальної обструкції.	2
17.	02.03	Хронічне обструктивне захворювання легень. Програми лікування. Покази до госпіталізації. Реабілітаційна терапія.	2
18.	02.03	Емфізема легенів.	2
19.	02.04	Пневмонії. Класифікація. Нові підходи до лікування.	6
20.	02.05	Рак легень.	4
21.	02.06	Хвороби плеври. Плеврити. Пневмоторакс. Діагностика, методи невідкладної допомоги Покази до плевральної пункції та дренивання порожнини плеври.	4
22.	02.07	Нагнійні захворювання легень. Абсцес легень.	2
23.	02.07	Нагнійні захворювання легень. Бронхоектатична хвороба.	2
24.	02.07	Нагнійні захворювання легень. Емпієма плеври.	2
25.	02.08	Інтерстиціальні захворювання легень. Фіброзуєчі альвеоліти.	2
26.	02.09	Саркоїдоз органів дихання.	2
27.	02.10	Паразитарні захворювання легень та грибкові захворювання легень.	2
28.	02.11	Синдром нічного апное.	2
29.	02.12	Дихальна недостатність. Класифікація. Діагностичні критерії.	6
30.	02.13	Легеневе серце.	2
31.	02.13	Легенева гіпертензія.	2
32.	02.13	Тромбоемболія легеневої артерії. Критерії діагнозу. Комплексне лікування. Інтенсивна терапія. Профілактика	2
33.	02.14	Прийступ бронхіальної астми. Астматичний статус.	4

1	2	3	4
34.	02.15	Легенева кровотеча. Діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога	2
35.	02.16	Гостра дихальна недостатність (в т.ч. гострий стеноз, ларинготрахеїт тощо).	4
36.	02.17	Спонтанний пневмоторакс	2
37.	02.18	Муковісцидоз.	2
38.	02.19	Імунотропний вплив вірусів і бактерій. Опортуністичні інфекції.	2
39.	02.19	Вплив антибактеріальних препаратів на імунну систему. Методи імунопрофілактики.	2
40.	02.19	Методи раціональної антибіотикотерапії	4
41.	02.20	Особливості перебігу і лікування захворювань органів дихання у вагітних, хворих похилого та старечого віку.	6
42.	02.21	Клінічна фармакологія основних груп препаратів, що застосовуються в лікуванні захворювань органів дихання.	4
43.	02.22	Нетрадиційні методи лікування в лікуванні захворювань бронхолегеневої системи.	2
44.	02.23	Професійні легеневі хвороби. Пневмоконіози. Пилові бронхіти. Екзогенні альвеоліти. Діагностика. Експертиза непрацездатності.	4
45.	02.24	Вібраційна хвороба. Професійні хвороби, викликані переохолодженням.	2
	03	<i>Хвороби серцево-судинної системи</i>	122
46.	03.01	Методи обстеження при серцево-судинній патології. Значення лабораторних та інструментальних методів обстеження в діагностиці захворювань. Програма обстеження при серцево-судинній патології.	6
47.	03.01	Ехокардіографія.	2
48.	03.02	Основи електрокардіодіагностики, методика проведення, основні електрокардіографічні синдроми при захворюваннях серцево-судинної системи їх значення (ЕКГ при порушеннях ритму, провідності, електролітного обміну).	2
49.	03.02	Основні електрокардіографічні синдроми при захворюваннях серцево-судинної системи їх значення (ЕКГ при стенокардії, інфаркті міокарду, запальних захворюваннях, ревматизмі, вадах серця, кардіоміопатіях, ендокринній патології, тромбоемболії легеневої артерії).	2

1	2	3	4
50.	03.02	Особливості ЕКГ у дітей і підлітків. Особливості ЕКГ у осіб літнього і старечого віку.	2
51.	03.03	Артеріальні гіпертензії. Есенціальна артеріальна гіпертензія. Загальні принципи терапії.	4
52.	03.04	Вторинні артеріальні гіпертензії. Загальні принципи терапії. Невідкладна допомога.	2
53.	03.04	Гіпертензивні кризи. Загальні принципи терапії. Невідкладна допомога.	2
54.	03.05	Клінічна фармакологія антигіпертензивних засобів.	2
55.	03.06	Атеросклероз. Сучасні погляди на проблему. Класифікація дисліпідемій. Чинники ризику розвитку атеросклерозу.	2
56.	03.06	Атеросклероз. Клінічні прояви атеросклерозу різних артерій. Принципи лікування та профілактика.	2
57.	03.07	Клінічна фармакологія основних груп препаратів, що застосовуються при лікуванні хворих з атеросклерозом.	2
58.	03.08	Ішемічна хвороба серця. Класифікація. Особливості течії і лікувальної тактики при ІХС у осіб різних вікових груп.	4
59.	03.08	Ішемічна хвороба серця. Стенокардія. Класифікація. Діагностика, диференційна діагностика, лікування. Реабілітація.	4
60.	03.09	Гострий коронарний синдром. Патогенез гострого коронарного синдрому. Нестабільна стенокардія. Клінічна картина. Діагностика, диференційна діагностика. Невідкладна допомога. Лікування	4
61.	03.09	Інфаркт міокарда. Чинники ризику. Клінічна картина неускладненого інфаркту міокарду. Атипові форми клінічного перебігу інфаркту міокарду. Інфаркт міокарду без зубця Q.	4
62.	03.09	Інфаркт міокарда. Програма обстеження. Діагностика, диференційна діагностика. Приклади формулювання діагнозу при неускладненому інфаркті міокарду. Невідкладна допомога.	4
63.	03.09	Інфаркт міокарда. Ускладнення. Невідкладна допомога. Лікування.	4
64.	03.10	Інтенсивна терапія і реанімація при захворюваннях серця. Зупинка кровообігу та дихання. Раптова серцева смерть. Причини. Патоморфологія. Основні патофізіологічні механізми. Клінічна картина. Діагностика.	4

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
65.	03.10	Раптова серцева смерть. Тактика лікаря. Методи оживлення. Реабілітація.	2
66.	03.11	Основні групи та клінічна фармакологія засобів, що використовуються при лікуванні хворих з ішемічною хворобою серця.	4
67.	03.13	Патологічні порушення діяльності серцево-судинної системи в перименопаузальному періоді.	4
68.	03.14	Захворювання серцево-судинно системи у вагітних. Тактика лікаря. Методи профілактики.	2
69.	03.15	Соматоформна вегетативна дисфункція. Критерії діагнозу. Лікування. Профілактика.	2
70.	03.16	Хвороби міокарда. Міокардити. Міокардіофіброз.	4
71.	03.17	Кардіоміопатії	4
72.	03.18	Інфекційний ендокардит. Сучасні особливості перебігу. Диференційна діагностика. Тактика лікування.	4
73.	03.19	Захворювання перикарду.	4
74.	03.20	Вроджені вади серця. Тактика лікаря-терапевта. Методи лікування. Прогноз. Диспансеризація	2
75.	03.21	Порушення збудливості. Фібриляція та тріпотіння передсердь. Надшлуночкова пароксизмальна тахікардія. Діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування.	2
76.	03.21	Порушення збудливості. Шлуночкова екстрасистолія. Пароксизмальна шлуночкова тахікардія. Фібриляція шлуночків. Асистолія. Діагностика. Диференціальна діагностика. Лікування.	4
77.	03.21	Блокади серця.	2
78.	03.21	Лікування окремих форм порушень серцевого ритму та провідності. Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів.	4
79.	03.21	Клінічна фармакологія антитромботичних, антитромбоцитарних препаратів.	2
80.	03.25 -	Серцева недостатність. Класифікація (клінічні стадії, варіанти, функціональні класи за критеріями NYHA). Особливості лікування.	4
81.	03.26	Гостра серцева недостатність. Серцева астма. набряк легень. Тактика лікаря-терапевта. Діагностика. Алгоритми лікування.	4
82.	03.27	Гостра судинна недостатність (непритомність, колапс). Кардіогенний шок. Фатальні порушення серця та провідності.	4

1	2	3	4
83.	03.28	Особливості перебігу серцево-судинних захворювань у хворих похилого та старечого віку.	6
	05	Хвороби органів травлення	110
84.	05.01	Методи обстеження хворих з патологією органів травлення. Діагностичні можливості візуальних методів дослідження (рентгенологічних, сонографічних). Інтрагастральна рН-метрія.	4
85.	05.01	Методи дослідження мікробіоценозу дигестивного тракту та хелікобактеріозу.	2
86.	05.01	Дослідження шлункового та дуоденального вмісту.	2
87.	05.01	Дослідження калу при захворюваннях органів травлення.	2
88.	05.02	Хвороби стравоходу. Класифікація. Ахалазія кардії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
89.	05.02	Гастроезофагальна рефлексна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
90.	05.03	Функціональна шлункова диспепсія. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
91.	05.03	Гастрити. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
92.	05.03	Дуоденіти. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
93.	05.04	Виразкова хвороба. Класифікація. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика. Хвороби оперованого шлунка.	4
94.	05.04	Виразкова хвороба. Ускладнення. Невідкладна допомога.	4
95.	05.04	Виразкова хвороба. Основні методи лікування.	2
96.	05.06	Захворювання біліарної зони. Хронічний некаменевий холецистит. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
97.	05.06	Жовчнокам'яна хвороба. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Лікування.	2
98.	05.07	Синдром холестазу. Диференційний діагноз жовтяниць.	4
99.	05.08	Хвороби печінки. Класифікація. Діагностичні критерії.	2
100.	05.08	Хронічні гепатити. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика.	4
101.	05.08	Хронічні гепатити. Диференційна діагностика. Ускладнення. Лікування. Прогноз.	4
102.	05.08	Алкогольна хвороба печінки. Алкогольна кома. Діагностика. Тактика лікаря. Прогноз.	2
103.	05.09	Цирози печінки. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка.	4

1	2	3	4
104.	05.09	Цирози печінки. Діагностика. Ускладнення. Лікування.	4
105.	05.09	Гепатоцелюлярна недостатність. Синдром портальної гіпертензії.	4
106.	05.10	Печінкова кома. Діагностика. Тактика.	2
107.	05.10	Печінкова енцефалопатія. Діагностика. Тактика.	2
108.	05.11	Хвороби підшлункової залози. Класифікація. Хронічний панкреатит. Клініка. Діагностика. Зовнішньосекреторна панкреатична недостатність.	4
109.	05.11	Хронічний панкреатит. Диференційна діагностика. Ускладнення. Лікування.	2
110.	05.12	Хвороби кишок. Класифікація. Ентерити. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
111.	05.12	Глютенова ентеропатія. Целіакія. Синдром надлишкового бактеріального росту.	2
112.	05.13	Функціональна кишкова диспепсія. Синдром подразненої кишки.	2
113.	05.14	Коліти. Класифікація. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Крона. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
114.	05.05	Рак стравоходу. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
115.	05.05	Рак шлунку. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
116.	05.15	Злоякісні пухлини гепатобіліарної системи. Рак підшлункової залози. Рак кишківника. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування	4
117.	05.16	Інтенсивна терапія при захворюваннях органів травлення. Внутрішні кровотечі в гастроентерології.	4
118.	05.17	Синдром «гострого живота».	4
119.	05.18	Особливості клініки та лікування захворювань органів травлення у хворих похилого та старечого віку.	4
120.	05.19	Клінічна фармакологія препаратів, що застосовують при лікуванні пацієнтів із захворюваннями органів травлення.	6
	08	<i>Хвороби органів кровотворення</i>	54
121.	08.01	Клініко-лабораторні методи обстеження гематологічних хворих.	2
122.	08.01	Нормативи показників периферичної крові.	2
123.	08.01	Тлумачення патологічних змін аналізу крові.	2
124.	08.01	Нормативи мієлограми. Тлумачення патологічних змін мієлограми.	2
125.	08.02	Анемії. Класифікація. Діагностичні критерії.	4

1	2	3	4
126.	08.02	Анемії. Сучасні методи лікування. Первинна та вторинна профілактика анемій.	4
127.	08.03	Гемобластози. Класифікація. Діагностичні критерії.	4
128.	08.03	Гемобластози. Тактика терапевта.	2
129.	08.04	Геморагічні захворювання. Лабораторна та клінічна діагностика.	2
130.	08.04	Геморагічні захворювання. Тактика лікування.	2
131.	08.04	Геморагічні синдроми. Лабораторна та клінічна діагностика.	2
132.	08.04	Геморагічні синдроми. Тактика лікування.	2
133.	08.04	Порушення гемостазу. Методи діагностики. Тактика лікування.	4
134.	08.05	Синдром дисімінованого внутрошньосудинного зсідання крові. Основні клініко-патогенетичні варіанти.	2
135.	08.05	Синдром дисімінованого внутрошньосудинного зсідання крові. Методи експрес-діагностики. Тактика терапевта.	2
136.	08.06	Лімфаденопатії. Класифікація. Діагностичні критерії. Лікарська тактика вимоги до біопсії лімфатичних вузлів.	4
137.	08.06	Лейкемоїдні реакції. Лейкопенії. Тактика терапевта.	4
138.	08.06	Агранулоцитоз. Класифікація. Діагностичні критерії. Тактика терапевта.	2
139.	08.07	Кровотечі та крововтрати. Класифікація. Методи діагностики. Тактика лікування.	4
140.	08.07	Показання, правила та техніка перелівання компонентів крові та кровозамінників.	2
	09	<i>Хвороби ендокринної системи та обміну речовин</i>	64
141.	09.01	Методи обстеження хворих з ендокринною патологією.	4
142.	09.02	Хвороби гіпофіза. Акромегалія. Діагностика. Принципи лікування.	2
143.	09.02	Хвороби гіпоталамуса. Гіпоталамічний синдром. Гіпоталамо-гіпофізарна кахексія. Діагностика. Принципи лікування.	2
144.	09.02	Хвороба Іценко-Кушинга. Діагностика. Принципи лікування.	2
145.	09.02	Гіперпролактенемія. Діагностика. Принципи лікування.	2
146.	09.02	Нецукровий діабет. Діагностика. Принципи лікування.	2
147.	09.03	Хвороби щитоподібної залози. Класифікація. Діагностика.	2

1	2	3	4
148.	09.03	Дифузний токсичний зоб. Діагностика. Принципи лікування.	2
149.	09.03	Гіпотеріоз. Діагностика. Принципи лікування.	2
150.	09.03	Тиреоїдити. Класифікація. Діагностика. Принципи лікування.	2
151.	09.03	Мікседематозна кома. Діагностика. Принципи лікування.	2
152.	09.04	Цукровий діабет. Класифікація. Клініка. Діагностика.	4
153.	09.04	Особливості перебігу інсулінзалежного цукрового діабету.	4
154.	09.04	Цукровий діабет. Ускладнення. Діабетичні мікро- і макроангіопатії. Діабетичні нейропатії.	4
155.	09.04	Цукровий діабет. Комплексне лікування. Профілактика.	4
156.	09.05	Коми при цукровому діабеті. Діагностика. Тактика лікаря. Невідкладна допомога.	4
157.	09.06	Захворювання наднирників. Хвороба Аддісона. Діагностика. Принципи лікування.	2
158.	09.06	Первинний альдостеронізм. Діагностика. Принципи лікування.	2
159.	09.06	Феохромоцитома. Діагностика. Принципи лікування.	2
160.	09.07	Інтенсивна терапія і реанімація при ендокринних захворюваннях. Тиреотоксичний криз. Гостра недостатність надниркових залоз.	4
161.	09.08	Ожиріння. Діагностика. Тактика лікаря.	4
162.	09.08	Метаболічний синдром Х. Діагностика. Тактика лікаря.	2
163.	09.09	Клімакс. Патологічний клімакс. Діагностика. Тактика лікаря.	2
164.	09.09	Остеопенічний синдром. Остеопороз. Діагностика. Тактика лікаря.	2
	11	<i>Немедикаментозні методи лікування. Побічна дія ліків.</i>	30
165.	11.01	Побічна дія ліків.	10
166.	11.02	Лікувальне харчування при захворюваннях внутрішніх органів. Фітотерапія.	8
167.	11.03	Фізичні методи лікування, бальнеотерапія.	6
168.	11.04	Санаторно-курортне та реабілітаційне лікування.	6

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
	15	<i>Клінічна неврологія, психологія</i>	40
169.		Порушення мозкового кровообігу.	12
170.		Синдроми ураження вегетативної нервової системи.	10
171.		Синдроми ураження периферичної нервової системи.	12
172.		Психологія ведення бесіди в роботі лікаря, психологія поведінки в конфліктних ситуаціях. Психологія досягнення прихильності і довіри пацієнта, формування стилю спілкування і порозуміння з хворими.	6
		<i>Всього</i>	546

Перелік семінарів
очного циклу підготовки лікарів-інтернів
2 року навчання за спеціальністю “Внутрішні хвороби”

№	Код	Назва теми	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
		1. Внутрішні хвороби	
	01	<i>Організація терапевтичної допомоги населенню</i>	8
1.	01.02 01.03	Функціональні обов'язки лікаря-терапевта. Оформлення медичної документації.	2
2.	01.04	Реабілітація терапевтичних хворих.	2
3.	01.05	Денні стаціонари та стаціонари вдома як сучасні форми надання терапевтичної допомоги населенню.	2
4.	01.07	Принципи лікарсько-трудової експертизи. Експертиза тимчасової та постійної втрати працездатності.	2
	02	<i>Хвороби органів дихання та професійні хвороби</i>	24
5.	02.03	Хронічне обструктивне захворювання легень. Класифікація. Критерії бронхіальної обструкції.	2
6.	02.05	Рак легень.	4
7.	02.07	Нагнійні захворювання легень. Абсцес легень. Бронхоектатична хвороба. Емпієма плеври.	2
8.	02.08	Інтерстиціальні захворювання легень. Фіброзуючі альвеоліти	2
9.	02.09	Саркоїдоз органів дихання	2
10.	02.10	Паразитарні та грибкові захворювання легень	2

1	2	3	4
11.	02.13	Легеневе серце. Класифікація легеневої гіпертензії. Тромбоемболія легеневої артерії. Критерії діагнозу. Комплексне лікування. Інтенсивна терапія. Профілактика.	2
12.	02.14	Приступ бронхіальної астми. Астматичний статус.	2
13.	02.16	Гостра дихальна недостатність (в т.ч. гострий стеноз, ларинготрахеїт тощо)	2
14.	02.17	Спонтанний пневмоторакс	2
15.	02.18	Муковісцидоз	2
	03	<i>Хвороби серцево-судинної системи</i>	34
16.	03.03	Артеріальні гіпертензії. Есенціальна артеріальна гіпертензія. Загальні принципи терапії.	4
17.	03.04	Вторинні артеріальні гіпертензії. Загальні принципи терапії. Невідкладна допомога.	2
18.	03.05	Клінічна фармакологія антигіпертензивних засобів.	2
19.	03.08	Ішемічна хвороба серця. Стенокардія. Класифікація. Діагностика, диференційна діагностика, лікування. Реабілітація.	4
1	2	3	4
20.	03.09	Гострий коронарний синдром. Патогенез гострого коронарного синдрому. Нестабільна стенокардія. Клінічна картина. Діагностика, диференційна. Ускладнення. Невідкладна допомога. Лікування. Реабілітація. Діагностика.	4
21.	03.10	Інтенсивна терапія і реанімація при захворюваннях серця. Зупинка кровообігу та дихання. Раптова серцева смерть. Причини. Патоморфологія. Основні патофізіологічні механізми. Клінічна картина. Діагностика.	4
22.	03.14	Захворювання серцево-судинної системи у вагітних. Тактика лікаря. Методи профілактики	2
23.	03.16	Хвороби міокарда. Міокардити. Міокардіофіброз.	2
24.	03.20	Вроджені вади серця. Тактика лікаря-терапевта. Методи лікування. Прогноз. Диспансеризація	4
25.	03.21	Порушення ритму та провідності серця	4
	- 03.24		
26.	03.25	Серцева недостатність. Класифікація (клінічні стадії, варіанти, функціональні класи за критеріями NYHA).	2
	- 03.26	Особливості лікування.	

1	2	3	4
	05	<i>Хвороби органів травлення</i>	42
27.	05.01	Методи обстеження хворих з патологією органів травлення	4
28.	05.02	Хвороби стравоходу. Класифікація. Ахалазія кардії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
29.	05.02	Гастроєзофагальна рефлексна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
30.	05.03	Функціональна шлункова диспепсія. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
31.	05.03	Гастрити. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
32.	05.03	Дуоденіти. Класифікація. Клініка. Діагностика. Лікування.	2
33.	05.04	Виразкова хвороба. Класифікація. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика. Хвороби оперованого шлунка. Ускладнення. Невідкладна допомога. Основні методи лікування.	4
34.	05.06	Хронічний некаменевий холецистит. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
35.	05.08	Хронічні гепатити. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика. Ускладнення. Лікування. Прогноз.	4
36.	05.09	Цирози печінки. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Лікування.	4
37.	05.11	Хронічний панкреатит. Клініка. Діагностика. Зовнішньосекреторна панкреатична недостатність. Диференційна діагностика. Ускладнення. Лікування.	4
38.	05.14	Коліти. Класифікація. Неспецифічний виразковий коліт. Хвороба Крона. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування.	4
	08	<i>Хвороби органів кровотворення</i>	16
39.	08.02	Анемії. Класифікація. Діагностичні критерії.	2
40.	08.02	Анемії. Сучасні методи лікування. Первинна та вторинна профілактика анемії.	2
41.	08.03	Гемобластози. Класифікація. Діагностичні критерії.	2
42.	08.04	Геморагічні захворювання. Лабораторна та клінічна діагностика.	2
43.	08.05	Порушення гемостазу. Методи діагностики. Тактика лікування.	2
44.	08.06	Лімфаденопатії. Класифікація. Діагностичні критерії.	2
45.	08.06	Лейкемоїдні реакції. Лейкопенії. Агранулоцитоз. Тактика терапевта.	2

1	2	3	4
46.	08.07	Кровотечі та крововтрати. Класифікація. Методи діагностики. Тактика лікування. Показання, правила та техніка переливання компонентів крові та кровозамінників.	2
	09	<i>Хвороби ендокринної системи та обміну речовин</i>	14
47.	09.01	Методи обстеження хворих з ендокринною патологією.	2
48.	09.03	Хвороби щитоподібної залози. Класифікація. Діагностика.	2
49.	09.03	Тиреоїдити. Класифікація. Діагностика. Принципи лікування.	2
50.	09.04	Цукровий діабет. Класифікація. Клініка. Діагностика.	2
51.	09.04	Цукровий діабет. Ускладнення. Діабетичні мікро- і макроангіопатії. Діабетичні нейропатії.	2
52.	09.04	Цукровий діабет. Комплексне лікування. Профілактика.	2
53.	09.08	Ожиріння. Діагностика. Тактика лікаря.	2
	11	<i>Немедикаментозні методи лікування. Побічна дія ліків.</i>	18
1	2	3	4
54.	11.01	Побічна дія ліків.	4
55.	11.02	Лікувальне харчування при захворюваннях внутрішніх органів. Фітотерапія.	4
56.	11.03	Фізичні методи лікування, бальнеотерапія.	6
57.	11.04	Санаторно-курортне та реабілітаційне лікування.	4
	15	<i>Клінічна неврологія, психологія</i>	10
58.		Порушення мозкового кровообігу.	4
59.		Синдроми ураження вегетативної нервової системи.	2
60.		Синдроми ураження периферичної нервової системи.	2
61.		Психологія ведення бесіди в роботі лікаря, психологія поведінки в конфліктних ситуаціях. Психологія досягнення прихильності і довіри пацієнта, формування стилю спілкування і порозуміння з хворими.	2
		<i>Базовий контроль знань</i>	6
		<i>Всього</i>	172

**КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЛІКАРЯ-СПЕЦІАЛІСТА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ТЕРАПІЯ"**

1. Загальні знання:

- основи законодавства про охорону здоров'я та директивні документи, що визначають діяльність органів та закладів охорони здоров'я;
- загальні питання організації терапевтичної допомоги в Україні;
- основи організації роботи закладів поліклінічного типу;
- основи організації роботи швидкої та невідкладної допомоги дорослому населенню;
- диспансерне спостереження при захворюваннях внутрішніх органів;
- основи лікарського контролю, МСЕ захворювань внутрішніх органів;
- принципи організації МСЦО;
- принципи організації служби інтенсивної терапії та реанімації в терапевтичній клініці;
- принципи організації медичної служби в екстремальних умовах;
- протиепідемічні заходи при виникненні вогнища інфекції;
- основи нормальної, патологічної анатомії і фізіології внутрішніх органів та систем організму, взаємозв'язок функціональних систем організму та рівень їхньої регуляції;
- основи валеології дорослого населення;
- основи фармакотерапії захворювань внутрішніх органів, фармакодинаміка основних груп лікарських препаратів, показання та протипоказання до їхнього призначення, можливі ускладнення при застосуванні та методи їхньої корекції;
- основи імунології захворювань внутрішніх органів та реактивності організму;
- принципи дієтотерапії, фізіотерапії та лікувальної фізкультури при захворюваннях внутрішніх органів;
- показання та протипоказання до санаторно-курортного лікування при захворюваннях внутрішніх органів;
- принципи профілактики захворювань внутрішніх органів;
- форми і методи санітарно-просвітницької роботи

2. Загальні уміння:

- оцінити важкість стану пацієнта, визначити обсяг та послідовність необхідних реанімаційних заходів, надати необхідну невідкладну допомогу;
- провести клінічне обстеження пацієнта (зібрати анамнез, провести фізикальне обстеження, виявити загальні та специфічні ознаки захворювання, провести диференціальну діагностику); призначити план обстеження, визначити об'єм та оцінити результати лабораторного і інструментального обстеження пацієнта; обґрунтувати необхідність спеціальних методів обстеження пацієнта; визначити показання до

госпіталізації пацієнта та організувати її; встановити і сформулювати клінічний діагноз, план і тактику ведення пацієнта, призначити адекватне лікування згідно існуючих клінічних протоколів надання медичної допомоги;

- оформити медичну документацію згідно законодавства з охорони здоров'я України;
- визначити клінічний та трудовий прогноз, ступінь непрацездатності, рекомендації щодо працевлаштування.

3. Спеціальні знання та уміння з діагностики, лікування та профілактики:

- захворювань серцево-судинної системи;
- захворювань органів дихання;
- захворювань системи травлення;
- захворювань системи сечовиділення;
- захворювань системи кровотворення;
- захворювань ендокринної системи;
- ревматичних захворювань;
- алергічних захворювань;
- інфекційних захворювань; .
- невідкладних станів при захворюваннях внутрішніх органів;
- захворювань внутрішніх органів у вагітних;
- захворювань внутрішніх органів у пацієнтів похилого і старечого віку.

4. Лікар-спеціаліст повинен уміти оцінити дані:

- лабораторних досліджень при захворюваннях внутрішніх органів;
- візуальних методів дослідження внутрішніх органів (рентгенологічного, ендоскопічного
езофагогастроуденофіброскопії, ректоро- маноскопії;
ультрасонографічного - ультрасонографії органів черевної порожнини та нирок, ехокардіографії);
- електрокардіограми;
- функціонального дослідження при захворюваннях внутрішніх органів (спірографії, пікфлоуметрії, електрокардіографії, велоергометри, рН- метрії стравоходу і шлунку).

5. Маніпуляції:

- проведення штучного дихання і непрямого масажу серця;
- проведення дефібриляції;
- проведення конікотомії, трахеотомії;
- проведення підшкірного, внутрішньом'язевого, внутрішньовенного введення медикаментозних препаратів;
- визначення групи та резус-іалезності крові;
- проведення торакоцентезу;

- проведення абдоміоцентезу;
- реєстрація ЕКГ;
- промивання шлунка;
- переливання крові і кровозамінників;
- узагальнення даних науково-практичної літератури;
- знання сучасної літератури зі спеціальності.

Перелік практичних навичок, якими лікарі-інтерни повинні оволодіти під час навчання в інтернатурі:

Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
1	2
Фізикальне обстеження пацієнтів	+++
Запис та оцінка електрокардіограми	+++
Клінічна оцінка ехокардіограми	++
Проведення функціональних тестів для оцінки вінцевого кровообігу (велоергометрія)	++
Дефібриляція, показання, техніка виконання	+++
Клінічна оцінка даних рентгенологічного дослідження органів грудної порожнини	++
Клінічна оцінка даних рентгенологічного дослідження органів травлення	++
Техніка проведення пункції плеври	+++
Клінічна оцінка показників функції зовнішнього дихання (спірометрія, пікфлоуметрія)	++
Штучне дихання	+++
Показання до проведення езофагогастроуденофіброскопії, оцінка її результатів	++
Клінічна оцінка сканограм та ультрасонограм печінки	++
Клінічна оцінка загального аналізу сечі	+++
Проведення та клінічна оцінка проб Зимницького, Нечипоренка	+++
Оцінка клінічного аналізу крові	+++
Клінічна оцінка коагулограми	+++
Оцінка тестів на виявлення цукрового діабету	+++
Клінічна оцінка біохімічних печінкових тестів	+++
Клінічна оцінка результатів комплексного біохімічного дослідження при серцево-судинних захворюваннях	+++

1	2
Клінічна оцінка результатів біохімічного дослідження функціонального стану нирок	+++
Тимчасова зупинка кровотеч	+++
Техніка закритого масажу серця	+++
Накладання пов'язок на рану	+++
Підшкірне, внутрішньом'язове та внутрішньовенне введення ліків	+++
Правила та техніка переливання компонентів крові та кровозамінників	+++
Промивання шлунка	+++
Катетеризація сечового міхура м'яким катетером	+++
Коні котом і я, трахеогомія	+++
Пункція черевної порожнини	+++
Постановка алергічних проб перед введенням лікарських засобів	+++

Примітки:

(+) - ознайомлення з даним питанням,

(++) - знання методів та інтерпретація даних, виконання окремих маніпуляцій, (+++) - уміння самостійно застосовувати набуті знання та навички.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. <http://www.moz.gov.ua>.
2. Rxindexvademecum. Лікарські засоби для застосування в раціональній неврології та психіатрії : довідник / за ред. : Т. С. Міщенко, В. А. Вербенка, Ю. І. Головченка [та ін.]. - К. : Фармацевт Практик, 2014. - 1393 с.: табл.
3. Алгоритми надання невідкладної допомоги у критичних станах. Новий спеціальний розділ "Етюди інтенсивної терапії: Грип. Вірусна пневмонія" /Л. І. Тітов, О. В. Волошинський, Л. В. Глушко, О. І. Дацюк. - Вид. 4-те, доп. - Вінниця: Нова Книга, 2010. - 290 с.
4. Алгоритмы оказания помощи при критических состояниях в акушерстве: учебно- методическое пособие /В. И. Черний, Т. П. Кабанько, В. С. Костенко [и др.]; под ред. В. И. Черния. - Донецк: Донбасс, 2014. - 124 с.
5. Андрейчин С. М. Методика обстеження терапевтичного хворого: навчальний посібник / С. М. Андрейчин, Н. А. Бількевич, Т. Ю. Чернець. - Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2015. - 259 с.
6. Анемія - коморбідний стан/Дзяк Г.В., Перцева Т.О., Потабашній В.А., Кузьміна А.П.; за ред. Г.В. Дзяка. -Д.: ІМА-прес, 2013. -267 с.
7. Баран С. В. Невідкладні стани у внутрішній медицині: підручник /С. В. Баран. - 2-ге вид. - К: Медицина, 2012. - 136 с.
8. Біль у спині: від синдрому до діагнозу: навчальний посібник /Л. П. Катеренчук, Л. А. Ткаченко, Т. І. Ярмола. - Харків: Золоті сторінки, 2013. - 125 с.
9. Внутренняя медицина: в 3-х т.: учебник для студ. высш. мед.учеб. заведений III-IV уровней аккредитации/ под ред. Е.Н.Амосовой. - К.: Медицина, 2008-. Т. 2. - 2010. - 1127 с.
10. Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики: навчальний посібник / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар [та ін.]; за ред. А.С. Свінціцького. - К.: ВСВ «Медицина», 2014. - 1272 с.
11. Вороненко Ю.В., Проданчук М. Г., Гойда Н. Г., Латишев Є.Є., Михальчук В. М. Сучасні напрямки менеджменту в охороні здоров'я - К.: « Медицина України», 2015. - 335 с.
12. Гастроэнтерология. Национальное руководство. Краткое издание. /Под ред. В.Т. Ивашкина, Т.Л. Лапиной. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. - 480 с.
13. Гінекологія: підручник / Н. П. Бондаренко, О. А. Бурка, І. Б. Венцківська [та ін.]; за ред.: Б. М. Венцківського, Г. К. Степанківської, В. П. Лакатоша. - К.: Медицина, 2012. - 351 с.
- 14.
15. Горачук В. В., Управління якістю медичної допомоги в закладі охорони здоров'я. - Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2012. - 2012 с.
16. Гострий апендицит: навчальний посібник / Б. Г. Безродний, І. В. Колосович, К. О. Лебедева. - К. : Валрус Дизайн, 2013. - 180 с.

17. Губергриц Н. Б. Неалкогольная жировая болезнь поджелудочной железы /Н. Б. Губергриц, Т. Н. Христин, О. А. Бондаренко. - Донецк: Лебедь, 2013. - 235 с.
18. Губергриц Н.Б. Хронические гепатиты и циррозы печени. Современные классификация, диагностика и лечение: учебное пособие / Н.Б.Губергриц. - К.: Віпол, 2010. - 327 с.
19. Дементьева И. И. Анемии / И. И. Дементьева, М. А. Чарная, Ю. А. Морозов. - М.: ГЭОТАР -Медиа, 2013. - 302 с.
20. Денисюк В. І. Доказова внутрішня медицина: підручник /В. І. Денисюк, О. В. Денисюк. - Вінниця: Державна картографічна фабрика, 2011. - 926 с.
21. Дикий І. Л. Інфекційні хвороби з епідеміологією та лабораторною діагностикою: навчальний посібник /І. Л. Дикий, Н. І. Філімонова, О. Г. Гейдеріх - Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2013. - 142 с.
22. Діагностика і лікування хронічних невірусних захворювань печінки: монографія / ред. кол.: З.М.Митник, Н.В.Харченко та ін. - Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. - 308с.
23. Домедична допомога в умовах бойових дій: альбом /В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк,
24. А. Гудима [та ін.]. - Тернопіль : ТДМУ ; Укрмедкнига, 2014. - 76 с.
25. Дранник Г.Н. Клиническая иммунология и аллергология. Пособие для студентов, врачей-интернов, иммунологов, аллергологов, врачей лечебного профиля всех специальностей. - Киев, 2010. - 552 с.
26. Зозуля І. С. Шляхи оптимізації діагностики та лікування гострого ішемічного інсульту на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах /І. С. Зозуля, О. П. Мошенська; під ред. І. С. Зозулі. - К. : Балюк І. Б., 2012. - 160 с.
27. Імунологія. За загальною редакцією Кузнецової Л.В., Бабаджана В.Д., Харченко Н.В. Національний підручник. Вінниця: ТОВ "Меркьюрі-Поділля", 2013. - 564 с.
28. Інтенсивна терапія гострих отруєнь: навчальний посібник /А. В. Говенко, Р. М. Кішко, Т. М. Левченко, Г. П. Хитрий - К. : Віпол, 2010. - 187 с.
29. Капустник Ю. О. Фармакотерапія невідкладних станів у кардіології: навчальний посібник / Ю. О. Капустник, О. В. Власова. - Полтава: Бельдїй С. П., 2013. - 333 с.
30. Кардиология. Национальное руководство / Под ред. Е.В. Шляхто. - М.: ГЭОТАР- Медиа, 2015. - 800с.
31. Кареліна Т. І. Неврологія: підручник /Т. І. Кареліна, Н. М. Касевич; за ред.
32. В. Литвиненко. - К.: Медицина, 2014. - 287 с.
33. Катеренчук І. П. Біль у спині: від синдрому до діагнозу: навчальний посібник /
П. Катеренчук, Л. А. Ткаченко, Т. І. Ярмола. - Харків : Золоті сторінки, 2013. - 125 с.

- 34.Клініко-ЕКГ синдроми: навчальний посібник /Г. В. Дзяк, Т. О. Перцева, А. М. Василенко [та ін.]; за ред. Г. В. Дзяка. - Дніпропетровськ: Пороги, 2010. - 202 с.
- 35.Клінічна і лабораторна імунологія. За загальною ред. Кузнецової Л.В., Фролова В.М., Бабаджана В.Д. Національний підручник. К. ООО «Поліграф плюс», 2012. - 922 с.
- 36.Коваленко В.М. Остеоартроз. Практична настанова /В.М.Коваленко, О.П. Борткевич. - К.: Моріон, 2010. - 607 с.
- 37.Коваленко В. Н. Сердечно-сосудистые заболевания и ренин-ангиотензиновая система / В. Н. Коваленко, Т. В. Талаева, В. В. Братусь. - К.: Морион, 2013. - 231 с.
- 38.. Костенко І. Ф. Обстеження та оцінювання стану здоров'я людини: підручник / І. Ф. Костенко. - К.: Медицина, 2014. - 278 с.
- 39.Котов С. В. Основы клинической неврологии. Клиническая нейроанатомия, клиническая нейрофизиология, топическая диагностика заболеваний нервной системы: руководство / С. В. Котов. - Москва: ГЭОТАР -Медиа, 2014. - 671 с.
- 40.Левин О.С.Диагностика и лечение когнитивных нарушений и деменции. М.: Медпресс, 2013. - 80с.
- 41.Лекции по психиатрии для врачей общей практики и семейных врачей: справочник врача "Психиатр" / И. А. Марценковский, С. Е. Казакова, Димер Джеймс [и др.; под ред. И. А. Марценковского. - К.: Библиотека "Здоровье Украины", 2013. - 313 с.
- 42.Леманн-Хорн Ф. Лечение заболеваний нервной системы: руководство / Ф. Леманн- Хорн, А. Лудольф; пер. с нем. А. В. Кожина; под ред. О. С. Левина. -М: МЕДпресс- информ, 2014. - 327 с.
- 43.Мавродий В. М. Справочник по неотложной и интенсивной терапии. Программы успешной практики для грамотных врачей / В. М. Мавродий. - Донецк: Заславский А. Ю., 2012. - 461 с.
- 44.Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога: підруч. для лікарів-курсантів післядиплом. освіти, лікарів-інтернів і студ. вищ. мед. навч. закл. рівня акредитації/ І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва, Р.А. Абизов, В.С. Андрієць та ін. за ред. І.С. Зозулі. -К.: Медицина, 2012. -727 с.
- 45.Медицинская реабилитация: учебное пособие / Т. А. Золотарева, К. Д. Бабов, Б. А. Насибуллин [и др.] - К.: КИМ, 2012. - 495 с.
- 46.Медична і соціальна реабілітація: підручник / В. Б. Самойленко, Н. П. Яковенко, І. О. Петряшев [та ін.]. - К.: Медицина, 2013. - 463 с.
- 47.Мищенко Т. С. Современная диагностика и лечение неврологических заболеваний: справочник врача "Невролог" /Т. С. Мищенко, В. Н. Мищенко. - К.: Библиотека "Здоров'я України", 2014. - 641 с.
- 48.Мінімальна мозкова дисфункція. Навчальний посібник /В.Ю. Мартинюк, С.М. Зінченко. - К.: Інтермед, 2011 -168с.

49. Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини: підручник / В. Ф. Москаленко, С. Булах, О. Г. Пузанова. - Київ: Медицина, 2014. - 199 с.
50. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Доказова внутрішня медицина. Підручник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011 - 926 с.
51. Дієтологія: Підручник / Н.В. Харченко, Г.А. Анохіна та ін. — К.: К-д: Вид-во «Меридіан», 2012.-528с.
52. Наказ МОЗ від 24.05.2012 р. № 384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної та екстреної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія». Оновлена та адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Артеріальна гіпертензія».
53. Наказ МОЗ України від 02.04.2014 № 233 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при вірусному гепатиті С". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги дорослим та дітям «Вірусний гепатит С». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Вірусний гепатит С".
54. Наказ МОЗ України від 02.04.2014 № 234 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при меланомі". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Меланома». "Меланома" Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах.
55. Наказ МОЗ України від 02.04.2014 № 235 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при раку передміхурової залози ". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), екстреної, третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Рак передміхурової залози». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Рак передміхурової залози".
56. Наказ МОЗ України від 02.04.2014 № 236 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при дисплазії та раку шийки матки". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Дисплазія шийки матки. Рак шийки матки». "Рак шийки матки" Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах.
58. Наказ МОЗ України від 02.07.2014 № 455 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при гострому коронарному синдромі з елевацією

сегмента ST». Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Гострий коронарний синдром з елевацією сегмента ST».

59. Наказ МОЗ України від 03.08.2012 № 601 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при припиненні вживання тютюнових виробів". Стандарти первинної медичної допомоги при припиненні вживання тютюнових виробів. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Первинна медична допомога при припиненні вживання тютюнових виробів".
60. Наказ МОЗ України від 03.08.2012 № 602 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ішемічному інсульті". Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги "Ішемічний інсульт (екстрена, первинна, вторинна (спеціалізована) медична допомога, медична реабілітація)". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із гострим ішемічним інсультом та тіа". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Рекомендації щодо ведення хворих з ішемічним інсультом та транзиторною ішемічною атакою". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Реабілітація, профілактика і лікування ускладнень та планування виписки при ішемічному інсульті".
61. Наказ МОЗ України від 03.08.2012 №600 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при диспепсії». Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги «Диспепсія». Адаптована клінічна настанова «Ведення диспепсії у дорослих».
62. Наказ МОЗ України від 03.09.2014 № 613 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при пептичній виразці шлунка та дванадцятипалої кишки». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки у дорослих». Адаптована клінічна настанова «Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки».
63. Наказ МОЗ України від 04.06.2014 № 387 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при раку легені". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Рак легені». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Рак легені".

64. Наказ МОЗ України від 06.11.2014 № 826 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічних неінфекційних гепатитах». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Аутоімунний гепатит». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Аутоімунний гепатит».
65. Наказ МОЗ України від 06.11.2014 № 826 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічних неінфекційних гепатитах». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Неалкогольний стеатогепатит». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Неалкогольна жирова хвороба печінки».
66. Наказ МОЗ України від 08.09.2014 № 634 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при саркоїдозі". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Саркоїдоз». «Саркоїдоз» Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах.
67. Наказ МОЗ України від 08.10.2013 № 868 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при бронхіальній астмі». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Бронхіальна астма». Адаптована клінічна настанова заснована на доказах «Бронхіальна астма».
68. Наказ МОЗ України від 10.09.2014 № 638 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному панкреатиті». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічний панкреатит». Адаптована клінічна настанова «Хронічний панкреатит».
69. Наказ МОЗ України від 11.04.2014 № 263 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ревматоїдному артриті". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Ревматоїдний артрит». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Ревматоїдний артрит».
70. Наказ МОЗ України від 15.01.2014 № 34 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги". Уніфіковані клінічні протоколи екстреної медичної допомоги. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Медичне сортування».

71. Наказ МОЗ України від 16.07.2014 № 499 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при грипі та гострих респіраторних інфекціях». Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги дорослим та дітям «Гострі респіраторні інфекції». Адаптована клінічна настанова «Грип та гострі респіраторні інфекції».
72. Наказ МОЗ України від 17.04.2014 № 275 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при геморагічному інсульті". Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Геморагічний інсульт (Внутрішньомозкова гематома, аневризмальний субарахноїдальний крововилив)» Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Геморагічний інсульт. Спонтанний внутрішньомозковий крововилив". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Геморагічний інсульт. Аневризмальний субарахноїдальний крововилив".
73. Наказ МОЗ України від 23.11.2011 № 816 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини". Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги, первинна медична допомога "Гострий неускладнений цистит у жінок". Адаптована клінічна настанова на засадах доказової медицини "Гострий неускладнений цистит у жінок".
74. Наказ МОЗ України від 23.11.2011 № 816 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини". Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги "Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напруги. Первинна медична допомога". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напруги. Первинна медична допомога".
75. Наказ МОЗ України від 23.11.2011 № 816 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини". Уніфікований клінічний протокол первинної та вторинної медичної допомоги "Рак молочної залози". Адаптована клінічна настанова "Рак молочної залози" (первинна та вторинна медична допомога).
76. Наказ МОЗ України від 23.11.2011 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини». Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги «Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напруги. Первинна медична допомога». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардія напруги. Первинна медична допомога».

77. Наказ МОЗ України від 25.04.2012 № 311 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі". Уніфікований клінічний протокол паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Контроль болю".
78. Наказ МОЗ України від 27.06.2013 №555 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному обструктивному захворюванні легень». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічне обструктивне захворювання легені». Адаптована клінічна настанова «Хронічне обструктивне захворювання легені».
79. Наказ МОЗ України від 28 вересня 2012 р. № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».
80. Наказ МОЗ України від 31.10.2013 № 943 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при гастроєзофагеальній рефлюксній хворобі». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба». Адаптована клінічна настанова «Гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба».
81. Наказ МОЗ України від 31.12.2014 № 1039 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ко-інфекції (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД)". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Ко-інфекція (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД). Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Туберкульоз».
82. Національний підручник з ревматології /В. М. Коваленко, Н. М. Шуба, В. К. Казимирко [та ін.]; за ред. В. М. Коваленка, Н. М. Шуби. - К.: МОРІОН, 2013. - 671 с.
83. Невікладні стани в клініці внутрішніх хвороби: навчальний посібник / Г. В. Дзяк, Т. О. Перцева, А. М. Василенко [та ін.]; за ред. Г. В. Дзяка. - Дніпропетровськ: Пороги, 2010. - 674 с.
84. Неврологія: учебник /С. М. Виничук, Т. И. Ильяш, Е. А. Мяловицкая [и др.]; под ред. С. М. Виничука. - К.: Здоров'я, 2010. - 679 с.
85. Неврологія: підручник / І. А. Григорова, Л. І. Соколова, Р. Д. Герасимчук [та ін.]; за ред.: І. А. Григорової, Л. І. Соколової. - К.: Медицина, 2014. - 639 с.

86. Нефрологія: Національний підручник / Л.А. Пиріг, Д.Д. Іванов, О.І. Таран та ін.; за ред. академіка НАМН України, д.м.н., проф. Пирога Л.А., д.м.н., проф. Д. Д. Іванова. - Донецьк: Заславський О.Ю., 2014. - 316 с.
87. Нові технології навчання менеджменту в медицині. Навчальний посібник / За заг.ред. Ю.В.Вороненка, Н.Г.Гойди, О.П.Мінцера, М. Мітчелла. - К: Книга плюс. 2009. - 416 с.
88. Общая врачебная практика. Национальное руководство. Том 1. / Под ред. И.Н. Денисова, О.М. Лесняк. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. - 976с.
89. Онкогінекологія: навчальний посібник / В. Г. Дубініна, А. І. Рибін, Н. В. Тюєва, О. В. Лук'янчук; за ред. В. Г. Дубініної; Одеський національний медичний університет. Одеса: Одеський медуніверситет, 2013. - 199 с.
90. Онкологія: навчальний посібник / І. Б. Щепотін, О. М. Алексик, А. А. Бурлака [та ін.]; за ред. І. Б. Щепотіна. - К. МОРІОН, 2014. - 383 с.
91. Основні синдроми й методи обстеження в пульмонології та фтизіатрії: навчальний посібник / Л. Д. Тодоріко, А.В. Бойко. - К.: Медкнига, 2013. - 432 с.
92. Особливості діагностики та лікування кропив'янки в алергологічній практиці: посібник/ Кузнецова Л.В., Осипова Л.С., Назар О.В., Грем'яков В.О., Кузнецов О.Г., Грем'яков А.В. -К., 2012. -68 с.
93. Острые кишечные инфекции: руководство/ Н.Д. Ющук, Ю.В. Мартынов, М.Г. Кулагина, Л.Е. Бродов. -М.: Гэотар-медиа, 2012. -397 с.: табл.
94. Патология внутренних органов и беременность: учебное пособие /Б. А. Ребров, О. А. Реброва, Е. Б. Комарова [и др.]; под ред. Б.А. Реброва. - Донецк: Заславский А. Ю., 2010. - 323 с..
95. Передерій В. Г. Практична гастроентерологія. Сучасна тактика й алгоритми ведення хворих з основними гастроентерологічними захворюваннями і синдромами: посібник для лікарів / В. Г. Передерій, С. М. Ткач. - Вінниця: Нова Книга, 2012. - 730 с.
96. Рекомендації з діагностики та лікування хронічної серцевої недостатності Асоціації кардіологів України та Української асоціації фахівців із серцевої недостатності / Л.С. Воронков, К.М. Амосова, А.Є. Багрій, Г.В. Дзяк та ін. // Укр. кард. журн. — 2014. — № 1 (дод.). — С. 5-44.
97. Репродуктивное здоровье ВИЧ-позитивных женщин и девушек: учебно-метод. пособ. / под ред. А. М. Щербинской. - К.: ВЦ «День печати», 2008. - 148 с.
98. Сердечно-сосудистые заболевания и беременность: справочник врача / авторы- составители: В. И. Целуйко, А. В. Жадан, К. Н. Ещенко [и др.]; под ред. В. И. Целуйко. К. Доктор-Медиа, 2011. - 172 с.
99. Синдромная диагностика в пульмонологии: учебное пособие / А. Э. Дорофеев, Т. А. Пархоменко, Н. В. Ванханен [и др.]; под общей ред. А. Э. Дорофеева. - Донецк: Донбасс, 2013. - 196 с.

100. Системные васкулиты в современной клинической практике/ Дядык А.И., Холопов Л.С., Зборовский С.Р., Багрий А.Э., Яровая Н.Ф. и др.; под ред. А.И. Дядыка. -Донецк: Заславский А.Ю, 2013. -247 с.: табл., ил.
101. Фармакотерапия: учебник / О. В. Крайдашенко, И. Г. Купновицкая, И. Н. Клищ [и др.]; под общ.ред.: О. В. Крайдашенко, И. Г. Купновицкой, И. Н. Клища,, В.Г. Лизогуба. - Винница: Нова Книга, 2013. - 535 с. : табл., ил.
102. Чорновіл А. В. Інфекційні хвороби: підручник / А. В. Чорновіл, Р. Ю. Грицко. - К. : Медицина, 2010. - 430 с. : табл., іл.
103. Шатило В. Й. Паліативна медицина: підручник / В. Й. Шатило, П. В. Яворський. - К.: Медицина, 2010. - 198 с.: іл., табл.
104. Яковенко Н. П. Фізіотерапія: підручник / Н. П. Яковенко, В. Б. Самойленко. - К.: Медицина, 2011. - 255 с.
105. Яковлева О. О. Клінічна фармакологія лікарських засобів для лікування захворювань органів травлення: навчально-методичний посібник / О. О. Яковлева, К. В. Півторак, І. В. Феджага. - Вінниця : Нова Книга, 2014. - 285 с.
106. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов / под ред. О.Я.Бабака // Справочник врача «Семейный врач, терапевт».- 2-е изд., доп.-том I.-К.: ООО «Доктор - Медиа», 2011.-618 с.
107. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов / под ред. О.Я.Бабака // Справочник врача «Семейный врач, терапевт».- 2-е изд., доп. - том II. - К.: ООО «Доктор - Медиа», 2011. - 454 с.
108. Сучасні класифікації та стандарта лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів: довід-посіб. / за ред. Ю.М. Мостового; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М.І. Пирогова. - 13-е вид. - Вінниця: ДП ДКФ, 2011. - 575 с.
109. Туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД: навч. посібник / за ред. В.Ф.Москаленка, Р.Г.Процюка - К.: Медицина, 2009 - 424 с.
110. Швець Н.І., Підаєв А.В., Федорова О.О., Пастухова О.А. Діагностика та стандарта лікування захворювань органів дихання у практиці терапевта: навч. посібник. - Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2011.- 632 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:

1. <https://moz.gov.ua/> - офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України
2. <https://mon.gov.ua/>- офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України
3. <https://dec.gov.ua/> - офіційний веб-сайт державного Експертного центра України

4. https://dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/
5. Галузеві стандарти та клінічні настанови України
6. <https://www.woncaeurope.org/> - офіційний веб-сайт Всесвітньої Асоціації сімейних лікарів
7. <http://www.ufm.org.ua/> - офіційний веб-сайт Української Асоціації сімейних лікарів
8. <https://www.who.int/ru-> офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я
9. <https://guidelines.moz.gov.ua/> - офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України. Настанови для первинної медичної допомоги Duodecim Medical Publications Ltd.
10. <https://bestpractice.bmj.com/> - онлайн платформа Британського медичного журналу